

Turister valfarter til Västra Götaland i Sverige, hvor der omsættes for millioner. Stedet i det kolde nord kan ikke tilbyde varme himmelstrøg eller fremmede kulturers mystik. Turisterne kommer pga. den gode fortælling, eventyret, de historiske bygninger og steder. Det er fiktionens verden, fortællingen om tempelridderen Arn, der har sat det hele i gang.

Af // Andy J. S. Madsen

Fra tempelridder til turisme

– Turismen i Västra Götaland er større end andre industrier, fortæller Anja Praesto, leder af Arn-projektet ved Västergötlands museum, og fortsætter: – Litteratur og film påvirker menneskers lyst til at rejse og ønsker om at lære nye ting.

Alle er indblandede i den fælles sag: Museer, regionen, kommunen, kirken og private firmaer lige fra den lille håndværker og op til de største hotelkæder. Alle nyder godt af opmærksomheden og får et konkret udbytte, hvad enten det er af økonomisk art eller muligheden for at formidle viden. Omdrejningspunktet for det hele er udnyttelse af fortællingen om tempelridderen Arn.

– Arn er baseret på en sand historie, fremhæver Anja Praesto. – Baseret på virkelige hændelser. Arn i sig selv er en opdigtet person, men fortællingerne om ham er baseret på virkelighed, på virkelige steder, rigtige begivenheder og bygninger, der kan ses den dag i dag. Og derfor kommer turisterne til området.

Västra Götaland er et afgrænset geografisk område i det vestlige Sverige, hvor afstanden og forholdene til Stockholm meget vel kan sammenlignes med Nordjyllands forhold til København. I 1100- og 1200-tallene var Västra Götaland et af de områder, som var med til at danne kongeriget Sverige, og det var knudepunkt for opbygningen af velstand og for store fejder. Stederne fra denne tid inspirerede forfatteren Jan Guillou til tempel-

ridderen Arn Magnussons eventyr gennem tre bøger. Disse er siden blevet filmatiserede som to film og en tv-serie. Fortællingerne gør, at turisterne valfarter til Västra Götaland.

Arn blev født – og han taler svensk

Bøgerne og filmene om Arn er læst og set af millioner verden over. Fortrinsvis af svenskere og andre fra Norden. Men også udenfor Norden er Arn og Västra Götaland kendt af folk, der er optaget af de stærke elementer i historien og af middelalderen.

Forfatteren Jan Guillou har forklaret, at han i begyndelsen egentlig søgte en svensk ridder for gennem ridderens øjne at skildre kristendommens hellige krig mod islam under korstogene. Meget hurtigt fandt han frem til, at hovedpersonen burde komme fra Västra Götaland og være født omkring år 1150. Det blev til en lang studierejse i området, men snart gik der magi i hans research, som om Arn Magnusson, som hovedpersonen blev døbt efter hans tiltænkte barndomshjem Aranäs, virkelig havde eksisteret. Eller i det mindste, nogen som ham.

Kirken i Forshem og borgen i Aranäs er bygget af de samme mennesker. Der findes et stenrelief, hvor man ser en ridder skænke kirken samt andre relieffer med tempelridderkors. Sammenhængen mellem området og tempelridderne sandsynliggøres også ved, at de store kampe svenskerne kæmpede mod danskerne må antages at være blevet anført af folk med kendskab til kampe i det

Hellige land – for langbuer og riddere til hest optræder her for første gang i svenskernes historie.

Jan Guillou mener, at den, som byggede kirken i Forshem, var en tempelridder, der var hjemkommen fra det hellige land, og at det var den samme, som skabte de mirakuløse sejre ved Lena og Gestil. Der blev Sverige født. Og det er derfor der i dag tales svensk og ikke dansk i disse områder. På en måde kan man sige, at en person som Arn Magnusson har eksisteret – og at han var svenskernes landsfader.

Når turisterne rejser i middelalderens fodspor – i Arns fodspor – i nutidens Västra Götaland, rejser de for at se de tilbageblevne steder, ruiner og områder, og der rejser i historiens og filmens verden. Der rejser efter oplevelser. De skal opleve den mad, man spiste i middelalderen. Måske opleve underholdning hertil. Man spiser i de rigtige omgivelser og måske sammen med skuespillere, der levendegør historien. Turisterne skal se steder som klostre og domkirken, gerne på busrejser med guides. Man kan købe Arn-vin. Og i det hele taget er "I Arns fodspor" nu et registreret varemærke, der bruges overalt.

Grundlaget for succes

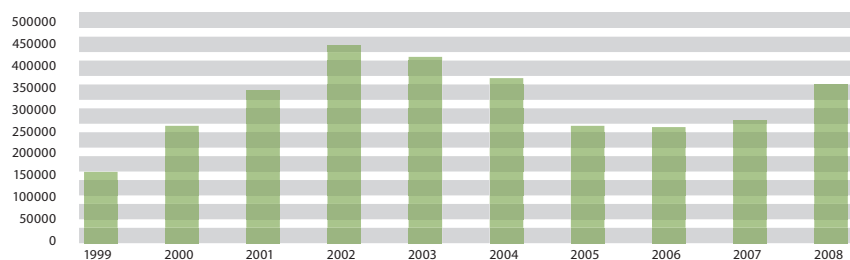
Den første bog om Arn kom i 1998. Herefter tog det fart. Anja Praesto læste bogen og så straks, at den var gratis reklame for området, noget der måtte kunne udnyttes til at markedsføre regionen på en eller anden måde.

Foto // Erik Aavatsmark og SF Film A/S

Vejen til Jerusalem begynder i Skara i Västra Götaland. Her indledes beretningen om ridderen Arn Magnusson fra Jan Guillous roman, som tager os med på et eventyr om stærk kærlighed, om heltegerninger og i tempelridderens rige. Bogen er den første i en populærhistorisk trilogi, som udspiller sig i det middelalderlige Sverige. Den foregår i en tid præget af forandring og fornyelse. Det er her Sverige som rige begynder at tage form. Det er en periode, hvor kristendommen vinder frem i det hedenske Norden, hvilket baner vej for et nyt samfund, en ny civilisation og viden. I de følgende bøger *Tempelridderen* og *Riget ved verdens ende* fortsætter Arns eventyr.

Den første Arn-film *Arn: Tempelridderen* havde biografpremiere i december 2007. Den anden film *Arn: Riget ved vejens ende* i august 2008. Der er også en tv-serie på vej. Samlet budget er på 30 mio. USD. Det er den største filmsatsning i Norden nogensinde. Finansiering blev bl.a. tilvejebragt ved sponsoreringer fra den regionale filmfond i Västra Götaland "Film i Väst", TV4 fra Sverige, Danmarks Radio, YLE fra Finland, TV 2 fra Norge og Telepool fra Tyskland.

Antal besøg på turiststeder med relation til Arn

Anja Praesto og Västergötlands museum hoppede derfor på vognen med det samme. I første omgang uden videre at gennemtænke konceptet ned i alle forretningsdetaljer.

– Vi så en chance og skyndte os at hægte os på, forklarer Anja Praesto. – Siden kom der større og mere gennemarbejdede planer for projektet.

Starten var meget afgørende for, at timingen var korrekt. Sidst i 1990'erne, opimod årtusindskiftet, kiggede folk tilbage. De stoppede op og tænkte på fortiden. Og middelalderen begyndte her at blive meget populær. Ovenfor ses en oversigt over besøgstal på det, der kaldes "Arn-steder" – steder, som indgår i fortællingerne om Arn.

Det er tydeligt, der har været en større udvikling i antallet af besøgende omkring årtusindskiftet. Tallene for 2008 viser en fortsat stigning, hvor man påregner at ende på 2004-niveau. En udvikling, der kan tilskrives filmene fra 2007 og 2008, der har betydet yderligere fokus.

Op til i dag har det for Anja Praesto handlet om at lave mange strategiske alliancer, at bryde akademiske områder og bryde grænser. Den blomstrende turisme sker, fordi man arbejder sammen. I begyndelsen forsøgte Anja Praesto sammen med partnere at udvide nogle busrejser, og siden er det gået stærkt i alle mulige retninger. Anja Praesto fortæller:

– Konkret lavede vi en rejserute og nogle annoncer, fik et par skuespillerstuderende til at

optræde i Varnhem og udklædte en "Cecilia" i Husaby. De to ture i sommeren år 2000 var en succes med det samme. Med årene er Arn-rejserne kraftigt øget. Bare to år senere gennemførtes 400 busrejser i Arns fodspor.

Varemærke sikrer integriteten

Når det professionelle og måske endda det videnskabelige skal transformeres over til populærverden, er der en vis frygt for, at man "sælger ud" som museum og som akademisk professionel formidler. En akademisk frygt for, at det populistiske står i vejen for det videnskabeligt holdbare. Litteraturen og filmene er ligefrem så gode, at visse folk tror på, at Arn virkelig har eksisteret. Som bud på, hvordan man kommer over dette problem, forklarer Anja Praesto:

– Man skal lade tiden arbejde for sig. Det er rigtigt, at der kan være konflikter mellem den akademiske profession og udnyttelsen af historierne. Men med tiden mener jeg, at alle får og kan se fordelene. At folk interesserer sig for Arn betyder også, at de interesserer sig for historien. Vores payback er umådelig stor i forhold til indsatsen.

På Anja Praestos eget museum i middelalderbyen Skara i Västra Götaland var man i forve-

jen kendt for stor troværdighed i forbindelse med videnskabelig forskning i historiske fakta. Derfor var populærvidenskabelige tilgangsvinkler ikke oplagte skridt – men netop noget, der udfordrede eksisterende tilgange. Bevarelse af kulturarven er med tiden blevet et stort aspekt af projektets udvikling. Ved at pleje og bevare genstande og kulturgenstande sikres kulturarven og også turismen i fremtiden. Museet står som garant for dette.

At bruge og eje varemærket "I Arns fodspor" giver kontrol over udviklingen af produkter og arrangementer. Og varemærket er i dag et redskab, der sikrer vidensformidling ud i hvert enkelt produkt i dette store turistmetiltag. Den grundlæggende tanke er, at oplevelsen eller produktet altid skal have elementer af viden og uddannelsesmæssig indhold i sig, uanset om det er rundvisninger, underholdning, besøg på historiske steder eller konkrete produkter. Findes dette ikke, kan varemærket ikke benyttes. Ved at eje varemærket, er museet dermed "projektejer" og kan ikke ignoreres, når man vil udvikle arrangementer og nye produkter.

Se mere om Arn på det officielle website: www.arnmagnusson.se

I Stygge Krumpens fodspor

Af // Susanne Togeby

Yohan - barnevandreren

Filmen *Yohan - barnevandreren* bliver en lettilgængelig familiefilm, der handler om en tid i Norge fra 1830-1910, hvor børn af fattige kår var tvunget til at vandre mange mil for at søge arbejde på de store gårde. Filmen indspilles i det sydlige Norge og produceres også på engelsk med henblik på lancering i udlandet. Mulige afledte produkter kunne være fair-trade merchandise (produkter fremstillet uden brug af børnearbejde) og vandringsruter mellem steder knyttet til børnearbejdet med forskellige attraktioner og overnatninger langs med disse ruter, f.eks. landbomad og gårdturisme.

Artiklen "Filmbaserad kulturnäring med utgångspunkt i historiskt barnarbete", der beskriver filmprojektet *Yohan - barnevandreren*, kan downloades fra www.apex-center.dk

Sverige har Arn-turisme. I Norge har man undersøgt mulighederne for at skabe en tilsvarende filmturisme med udgangspunkt i en kommende familiefilm med titlen *Yohan - barnevandreren*, der foregår i sidste halvdel af 1800-tallet. Kunne man forestille sig, at vi i Nordjylland på tilsvarende vis kunne opbygge en turistindustri omkring en fiktiv eller historisk person?

Per Strömberg, som forsker ved Agderforskning i Kristiansand, beskriver i en artikel "Filmbaserad kulturnäring med utgångspunkt i historiskt barnarbete", hvordan film i stigende grad kommer til at fungere som markedsføringskanal og igangsætter for udvikling af turistattraktioner på turistdestinationer. Filmlocations og historiske steder bliver til attraktioner for kulturturismen, og der findes mange eksempler fra udlandet på, hvordan regionale turistorganisationer og filmselskaber samarbejder omkring film og turisme.

I Hjørring har man fået blik for den mulige værdi af filmturisme. Kommunens udvalg for Landdistrikt, Erhverv og Turisme har afsat 100.000 kr. næste år til de første tiltag for et filmprojekt om Stygge Krumpen. Inspirationen til at gå i gang med et sådant filmprojekt er netop hentet i de svenske Arn-film og hele

den industri og turisme, der er opstået omkring Arn. Ifølge udvalgets næstformand, Susanne Sander, er det ikke utænkeligt, at der kan følge noget lignende med filmprojektet – at gå i Stygge Krumpens fodspor. Beretningen om den sidste katolske biskop i Børglum Kloster ved Løkken rummer i hvert fald intriger og drama nok til oplevelsesrige produkter, og der er flere historiske steder og mindesmærker at besøge.

Faktisk er det allerede muligt at følge en guidet tur om Stygge Krumpens storhed og fald, som består af en række podcastede dramatiserede lydspor og et kort i pdf-format, som man downloader på forhånd. Lydfilerne lægges på en mp3-afspiller eller mobiltelefon, og kortet printes ud. Turen starter ved Børglum Kloster, hvor Stygge Krumpen var biskop fra 1519-1536, og går efter en rundtur ved klostret til Voergård, som var Stygge Krumpens herregård eller fæstning. Gennem de dramatiserede lydfiler får man samtidig fortalt historien om Stygge Krumpen og den tid, han levede i.

Lydsporet om Stygge Krumpens storhed og fald er et af de konkrete resultater af projektet iTourism, der er gennemført i et samarbejde mellem VisitNordjylland, ApEx og Det Hemli' Teater

Stygge Krumpen

Stygge Krumpen var biskop fra 1519 - 1536 – en omskiftelig periode i Danmarkshistorien med reformation, bondeoprør og magtkampe mellem kirken og kongen. Han blev den sidste katolske biskop i Børglum ved Løkken. Han var efter sigende dygtig, men hensynsløs og pengegrisk, og levede et frit og lystigt liv på Voergård – bispens lysthus, som borgen eller herregården også blev kaldt – med sin elskerinde, Elsebeth Gyldenstjerne.

Stygge Krumpen spillede en væsentlig rolle som modstander under bondeoprøret i Nordjylland i 1534. Da bønderne nærmede sig Børglum Kloster trak Stygge Krumpen sig tilbage til Voergård. Bondehæren belejrede borgen, og til sidst stormede bønderne den anført af Skipper Clement. Men de fandt ikke Stygge Krumpen og Elsebeth Gyldenstjerne! Et rygte fortæller, at de havde gemt sig i en bageovn. I virkeligheden nåede de at flygte inden angrebet – måske til havnebyen, Sæby, hvorfra de kunne sejle væk. Ved reformationen i 1536 blev Stygge Krumpen fængslet, og her sad han indtil knap 10 år før sin død i 1551.

Historierne om Børglum Klosters berømte biskop er for længe siden omsat til fiktion i Thit Jensens klassiker fra 1936, *Stygge Krumpen*.